

Edirnekapı'da Bir Bektaşî Ocağı: Emin Baba Tekkesi ve Haziresi

Fabri Maden

Kastamonu Üniversitesi

Bektaşîliğin İstanbul ve çevresindeki faaliyetleri XIV. yüzyıl-
da Şahkulu Sultan tekkesinin kurulmasıyla başlamış¹, Rumelihisa-
rı'ndaki Şehitlik (Ali Baba) tekkesi fetih sonrasında Fatih Sultan
Mehmet'in desteğiyle kurulmuştur². Bu dönemde Bektaşî kültürü
daha çok seyyah dervişler, yani Rum Abdalları vasıtasıyla İstanbul
çevresine ulaşmıştır. Ancak tarikatın İstanbul şehir hayatına girişi
II. Bayezid döneminde yaşanmış, Bektaşîler bu dönemde İstanbul'a
daha çok Yeniçeriler kanalıyla tesir etmişlerdir³. Hacı Bektaş Veli tek-
kesinin başına Balım Sultan'ın (ö. 1516) postnişin yapılmasının ardından
Bektaşîlik teşkilatlı bir yapıya kavuşmuştur. Bu dönemde Eyüp
Karaağaç'ta bir tekke faaliyete geçirilmiş⁴, İstanbul Bektaşîliği diğer

.....

1 BOA, C.EV, 352/17896; Bedri Noyan, *Bütün Yönleriyle Bektâşîlik ve Alevîlik*, C. V, Ankara 2002, s.152.

2 VGMA, Tekâyâ ve Zevâyâyâ Mahsûs Defter, nr.109 (366), s.37; H. G. Dwight, *Constantinople Old and New*, Londra 1915, s.390.

3 Ekrem Işın, "Bektaşîlik", *DBİA*, C. II, İstanbul 1994, s.131-132; Robert Mantran, *XVI-XVII. Yüzyılda İstanbul'da Gündelik Hayat*, çev. M. Ali Kılıçbay, İstanbul 1991, s.91.

4 Ramazan Muslu, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (18. Yüzyıl)*, İstanbul 2003, s.505.

bölgelerle birlikte idari açıdan Hacı Bektaş Veli tekkesine bağlanarak merkezi hükümet tarafından denetim altına alınmıştır. Bununla birlikte Balım Sultan'dan sonra İstanbul'da Bektaşilik büyük ölçüde Yeniçeri Ocağı içerisinde örgütlenmiş, şehir içerisindeki faaliyetleri de bu askeri teşkilata bağlı kışla, kolluk ve kahveleri ile sınırlı olmuştur⁵.

Ayrıca Bektaşilik kentte Yeniçeri Ocağı dışında da örgütlenip tekkelerini kurmuştur. Evliya Çelebi'nin naklettiğine göre XVII. yüzyılda İstanbul ve çevresinde on kadar Bektaşî tekkesi ile Bektaşilere ait pek çok türbe mevcuttu. Sütlüce'deki Caferabad (Kiremitli) tekkesi eski bir kalenin temelleri üzerinde kurulmuştu⁶. Rumelihisarı'nda denizciler tarafından Akkırman'dan getirilen Durmuş Dede'nin türbesi ve tekkesi bulunuyordu. Bu tekke zamanla çerağları ve kudümleri ile Bektaşî türbedar ve dervişlerinin ikamet ettiği büyük bir asitane halini almıştı. Üsküdar'da mezarlık içinde Karaca Ahmet Sultan tekkesi ile Öküz Limanı'nda Kaya Sultan yalısı yanında küçük bir tekke açılmıştı. Ayrıca Istranca dağlarında bir odasında Yeniçeri avcılarının ikamet ettiği büyük bir Bektaşî tekkesi vardı. Buradaki dervişler her türlü işe canla başla hizmet ederler, avcılar ise padişah için sığın ve karaca avlarıydı. Yine adı geçen yüzyılda Üsküdar-Gebze arasında Kemikli Ali Baba, Silivri'de Sadi Baba ve Çatalca'da ismi belirtilmeyen bir tekke faaliyetteydi⁷. Evliya Çelebi'nin hangi tarikata mensup olduğunu belirtmediği, ancak Bektaşî tekkelerinden kabul edilen Beykoz'daki Akbaba Sultan tekkesi, XVII. yüzyılda gayet bakımlı bir haldeydi. Bu tekkelere ilave olarak Bektaşî tarikatından Unkapanı'nda Horoz Dede'nin türbesi bulunmaktaydı. Bunlarla birlikte XVII.

.....

5 Işın, a.g.m, s.133.

6 Evliya Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî, *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, C.I, haz. Orhan Ş. Gökyay, İstanbul 1996, s.15, 165, 175; Âşık Mehmed, *Menâzirü'l-Avâlim*, C. III, haz. Mahmut Ak, Ankara 2007, s.1096; VGMA, Defter nr. 666, s.108; BOA, MAD, 9766, s.339; BOA, MAD, 9731, s.406.

7 Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, C.I, s.194-196, 203, 205, 208; Evliya Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî, *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, C.II, haz. Z. Kurşun-S. A. Kahraman-Y. Dağlı, İstanbul 1999, s.232, 246, 255; Evliya Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî, *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, C.III, haz. S. A. Kahraman-Y. Dağlı, İstanbul 1999, s.50, 170, 274; Evliya Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî, *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, C. VI, haz. S. A. Kahraman-Y. Dağlı, İstanbul 2002, s.87.

yüzyılın ikinci yarısında İstanbul'da tarikat şeyhleri içerisinde en tanınmışlarından biri Bektaşî Şeyh Hasan Efendi'di⁸.

XVIII. yüzyılda bu tekkelere yenileri eklenmiş ve XIX. yüzyıl başlarında İstanbul'da faaliyet gösteren Bektaşî tekkesi sayısı yirmiyi geçmiştir. Bunlar Eyüp'te Karyağdı Baba⁹, Üsküdar Nuhkuyusu'nda Kıncı Baba, Çamlıca'da Tahir Baba, Sur dışında Takkeci Baba, Kazlıçeşme'de Perişan Baba (Mehmed Efendi), Eyüp Halıcıoğlu'nda Sarı Sufî Hüseyin Baba, Yenikapı civarında Bayraktar Mahmut Dede, Üsküdar'da Mürüvvet Baba ve Kelleci Bali tekkeleridir¹⁰. Üsküdar'da İskelebaşı'nda da bir Bektaşî tekke kurulmuştu. Ancak bu tekke 1786 yılında buradaki Sultan Ahmet çeşmesinin tamiri sırasında yıktırılmıştı¹¹. Ayrıca Belgrad ormanlarında Ağlamış Baba, Davutpaşa mahallesinde Örük Baba (Erdek Baba) ve İnadiye'de Bandırmalı tekkesi yer almaktaydı¹². Bunlardan bazıları Bektaşî tekkeleri olarak kurulmayıp sonradan Bektaşîlerin denetimine geçmişti. Mesela bir Celveti tekkesi olarak kurulan Bandırmalı tekkesi, Haşim Baba'nın 1752-1782 arasındaki şeyhliği döneminde Bektaşîliğe bağlanmıştı¹³.

Bektaşî Tekkelerinin Kapatılması ve Yasaklı Yıllar

1826 yılında Bektaşîlik, Yeniçeri Ocağı ile birlikte yasaklanmıştı. Her ne kadar bu yasakta Bektaşîlik-Yeniçerilik ilişkileri etkili olmuşsa da uygulamada merkezi hükümet gerekçe olarak itikadi

.....

8 Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, C.I, s.38, 150, 162, 209; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, C.II, s.38.

9 BOA, C.EV, 477/24138; Atilla Çetin, "İstanbul'daki Tekke, Zaviye ve Hânkahlar Hakkında 1199 (1784) Tarihli Önemli Bir Vesika", *Vakıflar Dergisi*, Sayı 13, Ankara 1981, s.587.

10 BOA, MAD, 9731, s.406-407; BOA, C.EV, 638/32171; BOA, C.EV, 55/2732; BOA, C.EV, 305/15511; VGMA, Tekâyâ ve Zevâyâya Mahsûs Defter, nr. 109 (366), s.19, 35, 42.

11 Taylesanizâde Hafız Abdullah Efendi, *İstanbul'un Uzun Dört Yılı (1785-1789)*, haz. Feridun M. Emecen, İstanbul 2003, s.31, 169.

12 Işın, a.g.m, s.134-135; Çetin, a.g.m, s.586.

13 Bedri Noyan, *Bütün Yönleriyle Bektâşîlik ve Alevilik*, C. VI, Ankara 2003, s.179-180.

meseleleri göstermiştir. Başta İstanbul'daki tekkeler olmak üzere Osmanlı coğrafyasında bulunan Bektaşî tekkeleri yıktırılmış, Bektaşîler ilmiye mensuplarının yoğun bulunduğu bölgelere sürgün edilmişlerdi. Bektaşîlere karşı uygulanan yasağın politikası Yeniçeri Ocağı'nın tamamen ortadan kaldırılmasından sonra, II. Mahmut'un saltanatın son yıllarında yumuşamaya başlamıştır. Nitekim Sultan Abdülmecit döneminden itibaren İstanbul'da Bektaşî tekkeleri yeniden açılmaya ve faaliyetlerini yoğunlaştırmaya çalışmışlardır. Ancak II. Mahmut'un Bektaşî yasağını emreden fermanı yürürlükte olduğundan eski Bektaşî tekkeleri Nakşî tekkesi adı altında açılmış, fakat içlerinde Bektaşî adap ve erkânı yürütülmüştür.

1826 yasağının yumuşamasının ardından Bektaşîler İstanbul'da birbirinden farklı üç sahada faaliyetlerini yoğunlaştırmışlardır. Bunların ilki kökenleri Yeniçeriliğin ilgasından önceye dayanan mahalle tulumbacılığıdır. Bektaşîler bu vesile ile yeniden halk arasına girme imkânı bulmuşlardır. Bektaşîlerin 1826 sonrası İstanbul'da faaliyet gösterdiği ikinci saha askeri ve sivil bürokrasidir. Bu faaliyetler ile Bektaşîler yeni müntesiplere ve taraftarlara sahip olarak tekrar meşru bir zemine kavuşmaya çalışmıştır. 1826 sonrasında İstanbul'da Bektaşîlerin üçüncü faaliyet alanları toplumun orta ve üst tabakalarıdır. Bilhassa saray çevresinden destek gören İstanbul Bektaşîleri kapalı tekkelerini yeniden açma ve tarikat faaliyetlerini buralarda yürütme olanağı bulmuşlardır¹⁴. Bu süreçte Bektaşîler İstanbul'un daha önce faaliyet göstermedikleri sur yakınında ve sur içinde de tekkelere sahip olmuşlardır. İşte bunlardan biri Edirnekapı'da sur karşısında Osmanlı sarayı tarafından desteklenerek inşa edilen Emin Baba tekkesidir.

Emin Baba Tekkesinin Kuruluşu

Bektaşîlik üzerindeki 1826 yasağı Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile yumuşama kaydedince Bektaşîler yıktırılan ve kapatılan tekkelerini yeniden tesis ettikleri gibi bunlara yenilerini de eklemişlerdir. Emin Baba tekkesi İstanbul'daki yeni Bektaşî tekkelerinden biridir. Emin Baba tekkesi Sultan Abdülaziz'in annesi Pertevniyal Valide

.....

¹⁴ Işın, a.g.m, s.136.

Sultan'ın vakfına bağlı olarak Valide'nin de desteğiyle 1867 yılında inşa edilmiştir¹⁵.

Emin Baba tekkesi, Edirnekapısı haricinde Otakçılar-Fethi Çelebi mahallesi Savaklar Caddesi üzerinde yer almaktadır¹⁶. Bugün burası Eyüp ilçesinin Defterdar mahallesinde bulunmaktadır. Safer Baba'ya göre tekke Eğrikapı'da¹⁷ bulunuyordu. Tekke Kuyubaşı ve Valide Sultan adlarıyla da bilinmektedir¹⁸. Edirnekapı Surlar karşısında yer alan büyük kuyu münasebetiyle "Kuyubaşı" adıyla ünlenen mevkide, bu tekke yapılmadan önce mezarlık, bir kır kahvesi, namazgâh ve Emin Baba'nın yaşadığı kulübe vardı. Tekke buradaki Derviş Mehmet ve Derviş İbrahim namazgâhı sofasında tesis edilmiştir.

Bu bölgenin XVIII. yüzyıldaki durumu, *Hadikatü'l-Cevamî*'de şöyle anlatılmaktadır: "Edirnekapısı yolu üzerine yeniden bir su kuyusu, bir kahve ocağı ve odası ile bunların karşısında hendek (surların yanındaki Bizans su hendekleri) kenarında iki taş ayak çeşmesi olup tamir ve bakımına lazım gelen masraflara harcanmak üzere bir bostan vakf olunmuştur. Hayır sahibi Şişman Mehmet Ağa b. Baba Yusuf'tur. Kalecik'ten gelip, baş muhasebe kesedarı Hafız Mehmet Efendi hizmetinde zaman geçirirken bu hayrata sarf-ı himmet eylemiştir. Kendisi de hayratı önünde defnedilmiştir. Vefatı 1193 (1779) tarihindedir."¹⁹

Tekkenin olduğu yerde 1761 tarihinde Derviş Mehmet tarafından bir namazgâh ve su kuyusu tesis edilip, namazgâh taşı dikilmiştir. Bugün Emin Baba tekkesinin ön avlusunda yer alan namazgâh taşının ön ve arka yüzünde şunlar yazılıdır: "Küllema dahale aleyha

.....

15 BOA, Y.MTV, 26/14; BOA, Y.PRK.AZJ, 54/82; BOA, Ayniyat Defteri, nr.1562, Sıra nr.5993; VGMA, Tekâyâ ve Zevâyâyâ Mahsûs Defter, nr.109 (366), s.20; Mehmet Nermi Haskan, *Eyüp Sultan Tarihi*, İstanbul 1994, s.105.

16 Edirnekapısı haricinde Kolancı Şeyh Emin Efendi adıyla bir tekke daha bulunmaktadır. İkisini birbirine karıştırmamak gerekir.

17 Safer Baba, *Islahat-ı Sufiyye fi Vatan-ı Asliyye*, İstanbul 1998, s.27.

18 Reşat Ekrem Koçu, "Eminbaba Tekkesi", *İstanbul Ansiklopedisi*, C. IX, İstanbul 1968, s.4547.

19 Hafız Hüseyin Ayvansarayî, *Hadikatül Cevamî*, C. I, İstanbul 1281, s.235.

Zekeriyya el-mihrabe²⁰ 1175 (1761)/Namazgâh ve kuyunun vakfiye kaydı baş muhasebede mukayyettir. Teferruce gelen ihvan-ı din vakfımız nazırlarıdır hasbi.” Bu namazgâh da tekke gibi “Kuyubaşı” adıyla anılmaktadır. Ağustos 1804 tarihli bir arzuhalde Eğrikapı haricinde hendek kenarında Derviş Mehmet’in ihya eylediği namazgâh ve su kuyusu vakfının Molla Gürani’deki baş muhasebeye kaydı istenmiştir. Bu durum namazgâh ve su kuyusu için bir vakıf kurulduğunu, ayrıca namazgâhtaki büyük taşların şimdi buldukları yere sonradan getirildiğini göstermektedir. Mart 1805 tarihli Şerife Hatice imzalı arzuhalde ise adı geçen hanım babası Derviş Mehmet’in Eğrikapı haricinde kazdırdığı kuyu vakfına zam ettiği 300 ziraı kendi vakfı için delil göstermeye yetkisi olup olmadığını sormuştu²¹.

Emin Baba tekkesi böyle bir mekânda inşa edilmiştir. Rivayete göre Emin Baba, tekkenin inşa edildiği bu yerde küçük bir kulübede; bir şilte, iki hasır iskemle, bir cezve ve fincandan başka eşyası bulunmayan münzevi halde yaşayan bir Bektaşî babasıdır. Hayatı hakkında bilgi çok azdır. Karadeniz bölgesinden İstanbul’a göç eden bir aileye mensup olduğu bilinmektedir. bu münasebetle “Laz” lakabıyla anılmaktadır²².

Emin Baba’nın Pertevniyal Valide Sultan ile tanışması Sultan Abdülaziz’in Avrupa seyahati sırasında meydana gelmiştir. Rivayete göre Sultan Abdülaziz 21 Haziran 1867 tarihinde Avrupa gezisine çıktıktan sonra, Valide Sultan, oğlunun gezisinin uzamasından endişeye düşmüştür. Gördüğü rüyaların da etkisiyle oğlunun geri dönmeyeceğine hükmedip sıkıntısını kadınlarından Tiryal Hanım’a açmıştır. Tiryal Hanım da Edirnekapı dışında münzevi bir hayat süren Emin Baba’ya itimadı olduğundan ona başvurulmasını tavsiye etmiştir. Tavsiye üzerine Valide Sultan oğlu Sultan Abdülaziz’in geri dönüp dönmeyeceğini Emin Baba’ya sordurmuştur. Emin Baba’nın ilk cevabı, “Padişah değil mi, canı ne vakit isterse o vakit gelir, ben kâhyası değilim ya” olmuştur. Fakat ısrar üzerine, “Önümüzdeki

.....

20 “Zekeriya onun yanına, mihraba her girdiğinde”. Âl-i İmran Suresi, 37. Ayet.

21 Haskan, *Eyüp Sultan Tarihi*, s.322.

22 Haskan, *Eyüp Sultan Tarihi*, s.105; Müfid Yüksel, “Emin Baba Bektaşî Dergahi”, *Cem*, Sayı 69, Ağustos 1997, s.50.

Çarşamba değil, öbür Çarşamba” haberini göndermiştir. Sultan Abdülaziz, Emin Baba'nın dediği günde gezisinin 41. günü (7 Ağustos 1867) İstanbul'a dönmüş, bu olay üzerine Valide'nin Emin Baba'ya olan güveni artırmış, onu ödüllendirmek için Hassa Hazinesi nazırına göndermiş ve ne isterse yapılmasını emretmiştir. Baba'nın isteğiyle Edirnekapı'daki Kuyubaşı (Kuyulukahve) denilen yerde tekkesi inşa edilmiş, ayrıca Valide Sultan o tarihten sonra Emin Baba'yı sık sık ziyaret etmiştir²³.

.....

- 23 Ali Rıza-Mehmed Galib, *XIII. Asr-ı Hicrîde Osmanlı Ricâli (Geçen Asırda Devlet Adamlarımız)*, C.II, haz. F. Çetin Derin, İstanbul 1977, s.10; Ziya Şakir ise bu olayı şu şekilde anlatmaktadır: “1284 senesi Sefer ayının 18 inci ve Haziran ayının 21 inci günü Sultan Aziz, Paris'te açılan sergiyi ve Londra'yı ziyaret etmek için İstanbul'dan hareket etmişti. Fakat yapılan seyahat programı birtakım tebeddüllere uğradığı için, avdeti gecikmişti. Oğluna son derecede düşkün olan Valide Sultan bu gecikmeden türlü manalar çıkarıyordu. Günler geçtikçe merakı artıyor, hatta:
- Aslanım ne zaman gelecek?... diye gözyaşları döktüğü bile vaki oluyordu. Bir gün, Sultan Mahmud'un zevcelerinden Tiryal Kadınefendi, Valide Sultanı yine oğlunun hasretiyle ağlar görünce:
 - Sultanım!.. Müteessir olma (üzülme)... Edirnekapısı'nda, bizim bir Emin Babamız vardır, gidelim, onu ziyaret edelim. Keşif ve keramet sahibi bir zat olduğu için, zatı şahanenin ne zaman avdet buyuracaklarını sorup öğrenelim, dedi. Evlât hasreti Valide Sultanın içine o derece çökmüştü ki, Tiryal'ın bu teklifini derhal kabul etti. Bu iki büyük saray kadını, kendilerini kimsenin tanımaması için bir kira arabasına bindiler. Edirnekapı haricine gittiler. Kapısı hiçbir zaman kapanmayan Emin Baba'nın kulübesine girdiler. Tiryal Kadın, Bektaşî tarikinin müntesiplerindendi. Emin Baba'ya niyaz etti. Eski âşinalığın verdiği bir itimatla:
 - Baba erenler!.. Bak sana kimi getirdim. Bu, Valide Sultan'dır, dedi. Emin Baba bu takdime zerre kadar ehemmiyet bile vermedi. Elindeki çubuğundan uzun uzun iki nefes çektikten sonra:
 - Ya... Öyle mi?... Hoş geldin, kadın. Otur, şöyle... Diye, tahta sediri gösterdi. Valide Sultan, Emin Babanın bu muamelesinden hayretler içinde kaldı. Fakat Emin Babanın, o fakir kulübede almış olduğu şahane vekar (ağırbaşlılık) karşısında, bütün gururunu unutarak:
 - Oğlum ne zaman gelecek?. Diye semaya başladı. Fakat Emin Baba'dan:
 - Padişah değil mi?.. Canı ne zaman isterse o vakit gelir. Biz, onun keyfinin kâhyası değiliz ya?.. Diye taş gibi katı bir cevap aldı. Bu cevap üzerine, Valide

Bazı kaynaklara göre, Pertevniyal Valide Sultan, Emin Baba'dan ikrar alıp onun müridi olmuştur²⁴. Valide Sultan'ın, Emin Baba vasıtasıyla Bektaşiliğe intisabında Sultan Abdülaziz'in Avrupa seyahati bir vesile teşkil etmiştir. Ayrıca Valide Sultan'ın Bektaşiliğe intisap etmesiyle 1826 yılından beri yasaklı olan Bektaşiler bu dönemde daha da rahatlamışlar ve bizzat Osmanlı sarayından desteğe kavuşmuşlardır.

Ziya Şakir'in *Dervişler Saltanatı* adlı eserinde Emin Baba'ya Sultan II. Abdülhamit'in de saygı ve hürmet gösterdiği nakledilmektedir. Ziya Şakir Sultan ile Baba arasında yaşanan bir diyalogu şöyle anlatmaktadır: "...Sultan Hamid, saltanat makamına geldi. Bir gün Tiryal Kadın ile görüşürlerken, söz bu meseleye intikal etti. Kadın efendi, o kadar büyük bir hararetle Emin Baba'dan bahsetti ki, onu mutlaka görmek için Sultan Hamid'in içinde büyük bir arzu belirdi. Hemen tahkikat icra ettirdi. Artık son derecede ihtiyarlanmış olan Emin Baba'nın hâlâ hayatta olduğunu öğrendi. Hemen onu saraya getirtmek için, Seccadecibaşı İzzet Bey'i gönderdi. İzzet Bey, Emin

.....

Sultan bir kat daha endişeye kapıldı. Tiryal Kadın Emin Baba'ya yalvardı, yakardı. Bu münvezi Bektaşî, çok sözden hoşlanmadığı için:

-Merak etme... Önümüzdeki Çarşamba değil... Öteki çarşambaya gelecek, diye kadınları başından savdı. Valide Sultan vermek istediği hediye ve paraları da:

-Kimsenin yardımına muhtaç değiliz diye, almadı. Tesadüfün, kim bilir nasıl bir cilvenin eseridir ki, Emin Baba'nın tayin ettiği 1284 senesi Rebiülahır ayının 6 ıncı Çarşamba günü İstanbul semalarında akseden selâm toplarının gürültüsü arasında Sultan Aziz İstanbul'a gelip sarayına girdi. Valide Sultan çılgınca bir sevinçle oğlunu karşıladıktan sonra, Emin Baba'nın kerametini nakletti. Sultan Aziz, büyük bir hayretle annesini dinledikten sonra, derhal hazine-i hassa nazırını çağırarak:

-Git... O zatı şerifi bul. Her nerede isterse derhal bir ev tedarik et. Döşet, dayat. Kendisini yerleştir. Her ay, ihtiyacına kâfi para ver. Bize dua etsin... Çabuk, diye emir verdi. Hazine-i Hassa nazırı Emin Baba'ya gitti. Padişahın iradesini tebliğ etti. Emin Baba ev istemek şu tarafa dursun:

-Benim kulübem, bana yeter. Hiçbir şeye de ihtiyacım yok. Eğer padişah bir cömertlik etmek istiyorsa, şu anda bir lokma ekmeğe muhtaç nice zavallılar var, onları arasın bulsun, diye cevap verdi. Bütün ısrarlara rağmen, hiçbir şey kabul etmedi." Ziya Şakir, *Dervişler Saltanatı*, İstanbul 2012, s.431-434.

²⁴ John Kingsley Birge, *The Bektashi Order Of Dervishes*, London 1965, s.81.

Baba'yı kandırıp da saraya getirmek için çok müşkülât çekti. Emin Baba o kadar pejmürde ve perişan bir kıyafetteydi ki, o şekilde onu padişahın huzuruna sokmak mümkün değildi. Fakat halinden çok memnun olan koca Bektaşî, sırtındaki lime lime abayı değiştirmeye bir türlü muvafakat olmadığı gibi, başındaki Bektaşî tacını çıkarmaya da katiyen rıza göstermedi. Sultan Hamid'in,

-İhtiyar adamcağızı rahatsız etmeyin. Zarar yok. Olduğu gibi huzura girsin, diye irade etmesi üzerine, Emin Baba o pejmürde kıyafetiyle Sultan Hamid'in huzuruna girdi. Ve mutad olan hiçbir merasime riayet etmeyerek,

-Merhaba erenler, diye selam verdi.

Babanın bu hali, Sultan Hamid'in pek hoşuna gitti. Onunla, biraz lâtife etmek istedi. Kendisine oturmak için yer gösterdikten sonra,

-Beni tanıdın mı?, dedi. Emin Baba, uzun ve beyaz kaşlarının altında, sönmeye yüz tutan bir kandil gibi hafifçe ışıldayan gözlerini bir müddet padişahın yüzüne diktikten sonra,

-Hayır... Galiba, seninle hiç muhabbet etmedik, diye cevap verdi. Sultan Hamid, bu cevaptan da hoşlandı. Artık şöylece konuşmakla devama başladı,

-Ben... Padişahım...

-Ya... Fena değil!... Eh, herkes kendi varlığı içinde bir padişaktır.

-Senin, birçok keşif ve kerametlerinden bahsediyorlar.

-Olabilir... Zaten bu dünya, budalalarla dolu...

-Bektaşîlerin bir sırrı varmış. Bana biraz ondan bahsedebilir misin?

-Allah, Allah... Hem padişahım, diyorsun... Hem bana, bir sırrı ifşa ettirmek istiyorsun. Padişahların, akıllı olmaları icap eder.

-Fakat ben bu sırrı çok merak ediyorum.

-E... O kadar merak ediyorsan, sen de Bektaşî olur, öğrenirsin.

-Bektaşî olmak için ne lâzımdır?

-Evvelâ, aklına sahip olmak lâzımdır.

-Şu halde, ben Bektaşî olabilirim.

-Ne biliyorsun?

-Çünkü aklıma sahibim...

Emin Baba, gevrek gevrek gülmeye başladı. Ve Sultan Hamid de sormaya mecbur kaldı,

-Ne gülüyorsun?

-Akıl sahibi olduğunu söylüyorsun da, ona gülüyorum.

-Değil miyim?

-A, erenler!... Eğer zerre kadar aklın olsaydı, padişah olmazdın. Bu kadar külfete katlanmazdın. Benim gibi bir köşeye çekilip, rahatına bakardın.

Sultan Hamid, vakarını daima muhafaza eden bir hükümdar olmakla beraber, Emin Baba'nın bu safiyane sözlerine zerre kadar hiddetlenmemişti. Bilâkis, Bektaşî'nin söylediklerinde, âdeta birer hikmet sezmişti. Bu yolda daha bazı şeyler konuştuktan sonra:

-Sizlerin itikadınıza biraz bozuk diyorlar, dedi.

Emin Baba, gülümsedi,

-Sen, hiç kasap dükkânının önünden geçtin mi?, diye mukabele etti. Ve Sultan Hamid'in,

-Evet, demesi üzerine,

-O halde, görmüşsündür. Her koyun kendi bacağından asılır, diye cevap verdi.

Nihayet Sultan Hamid, son sorusunu sordu,

-Söyle bakalım. Benden ne istersin?

Emin Baba, hiç düşünmeden cevap verdi.

-Bütün hayatımda, yalnız bir defa mürşidimden nasip istedim. Ondan başka, hiç kimseden bir şey istemezdim. Ve istemeyi de akıldan geçirmedi.

Sultan Hamid, son derecede ısrar ettiği halde, ona hiçbir şey kabul ettiremedi. Nihayet,

-Eğer bu inadında devam edersen, çok müteessir olurum, dedi.

Gariptir ki, Sultan Hamid'in son sözü, Emin Baba'nın üzerinde büyük bir tesir husule getirdi. Çünkü o, bütün hayatında kimseyi müteessir etmemişti. Sakalını eline alıp düşündükten sonra,

-Haydi, seni müteessir etmemek için bir şey isteyeyim, dedi. Ve Sultan Hamid'in büyük bir memnuniyetle,

-İste... Ne istersen iste, demesi üzerine:

-Benim mürşidim, Salih Baba'dır. Gönüller âleminin bu büyük sultanı, kulübemin yanındaki bir kucak toprak altında yatıyor. Vakıa, almış senedir, onun mübarek cesedini örten toprağa türbedarlık ediyorum.

Fakat bugün, yarın ben de kalıbı değiştirirsem, o toprağın ayaklar altında çigneneceğini biliyorum ve bunu düşündükçe, müteessir oluyorum. Mademki bir efendilik etmek istiyorsun. Ona bir mezar taşı yaptırır. Eğer onun ayakucunda bana da bir kabir açtırıverirsen, o da bana yeter, diye cevap verdi.²⁵

Ziya Şakir kendisine bu görüşmeyi bizzat Seccadecibaşı İzzet Bey'in naklettiğini, hatta Sultan Hamid'in iradesi ile Salih Baba'nın mezar taşını yaptırdıktan sonra, onun ayakucuna bir mezar yeri daha ilâve ettirerek etrafını parmaklıkla çevirttiğini ve kısa bir müddet sonra vefat eden Emin Baba'nın o mezara defnedildiğini nakletmektedir²⁶. Ayrıca Ziya Şakir Emin Baba ile ilgili şu bilgileri vermektedir: "Bu Bektaşî babasına, Emin Baba derlerdi. Bu zat, Edirnekapi haricinde, küçük bir kulübede ikamet ederdi. Senelerce tek başına yaşadığı bu kulübenin bütün eşyası da bir tek eski yatakla, tahta sedir üzerinde küçük bir minder, bir çatlak fincan, büyücek bir cezve, bir teneke su kupası ile bir de kırık testiden ibaretti. Sıcak bir şey yemek âdeti olmadığı için, kulübede tava, tencere, sahan, tabak vesaire gibi şeyler mevcut değildi. Emin Baba, bu kadar mütevazı ve münvezi bir hayat geçirmekle beraber, pek çok kimseler tarafından tanınmıştı. Hatta saray kadınlarından bile onun kerametine inananlar vardı. Vakit vakit ziyaretine giderler, elini öpüp duasını alırlardı."²⁷

.....

²⁵ Ziya Şakir, *Dervişler Saltanatı*, s.434-438.

²⁶ Ziya Şakir, *Dervişler Saltanatı*, s.438.

²⁷ Ziya Şakir, *Dervişler Saltanatı*, s.431.

Ziya Şakir'in verdiği bilgilerden de anlaşıldığı üzere Emin Baba tekkesinin inşası sırasında ilk önce kendi mürşidi olup, o civarda metfun bulunan Salih Baba'ya mezar taşı konulmasını ve o civardaki kuyulu kahve denilen yere küçük bir ev yapılmasını istemiştir. Emin Baba'nın bu dileği derhal yerine getirilip ardından tekke binası da inşa edilmiştir. Salih Baba'nın mezarı bugün de mevcut olup tekkenin sağ ilerisinde yer almaktadır²⁸.

Emin Baba tekkesi dikdörtgen şeklinde, duvarları kâgir, üstü ahşap çatılı bir bina olarak yapılmıştır. Giriş kapısı binanın ortasında yer alıp, karşısında semahane yer almakta ve semahanenin ön duvarında mihrap bulunmaktadır. Üst katı ahşap olarak (fevkani) yapılan dergâhın cümle kapısının karşısında semahane ve iki yanında odaları vardır. Kapının her iki yanında üçer pencere bulunmakta, kapının yanındaki pencereler ise, diğerlerine nazaran bir hayli dardır. Tekkenin sol tarafındaki iki büyük pencerenin arasında mihrap bulunmaktadır. Arka duvarın sol tarafında ise üstteki ahşap kata çıkan merdiven kalıntıları bulunmaktaydı. Sağ tarafta mutfak ve ocaklar bulunurdu. Mevkiye ve dergâha adını veren kuyu ise cümle kapısının iki metre ilerisinde yer alıyordu. Tekkenin semahane kapısı üzerine konulan ve beş satır halindeki yapı kitabesi şöyledir:

Padişah-ı hazret-i Sultan Aziz'in mâderi
 Hazret-i Pertevniyâl Sultan u zişan-ı âliyâ
 Dergâh-ı pâk rıza u Hakk ma'mûr eyledi
 Görmemiş asla felek böyle kerem-kân u sehâ
 Rahata oldu mübeddel ehl-i fakrın firkati
 Böyle sahib-i merhamet Sultana kılsınlar dua
 Oldu bu evrad-ı ezkârın hemî dilde kadîm
 Dâima olsun mu'în-i Halık ve arz u sema
 Subhiya cevherle tarih-i zahidâ bu dergâhı
 Ol Emin Baba'ya elmah-ı murtaza gördü reva
 sene 1284/1867²⁹.

.....

²⁸ Haskan, *Eyüp Sultan Tarihi*, s.105.

²⁹ Kitabe için *Resim 8e* bakınız. Bu güzel kitabe Suphi Abdüllatif Paşa tarafından hazırlanmış ve Seyyit Aziz adlı bir hattat tarafından yazılmıştır. Kitabede Subhiya lakabıyla anılan Suphi Abdüllatif Paşa'dır. Paşa kitabenin yazıldığı

Kayıtlarda Âbkeşlik tekkesi³⁰ olarak da geçen bu tekkenin ilk şeyhi Emin Baba, Osman Efendinin oğlu olup 1824 tarihinde doğmuş, vefat ettiği 1886 yılına kadar postnişinlik yapmıştır. Baba'nın cenazesi tekkenin sol ön tarafına defnedilmiştir³¹. Emin Baba'nın postnişinliği zamanında tekkede Derviş Yunus ve adı bilinmeyen bir derviş ikamet etmiştir³².

Tekkeye 1885 yılında dönemin Zaptiye Nazırı bir ziyarette bulunmuştur³³.

Emin Baba Sonrası

Ahmet Rıfki Baba'nın *Bektaşî Sırrı* adlı kitabında tekkeyle ilgili, "Eğrikapı haricinde Emin Baba dergâhı namıyla vaktiyle bir Bektaşî dergâhı varmış. Fakat sonraları tarik-i Nakşibendiye-i Halidiye'den bir zata verilmiş olduğundan şimdiki halde Nakşî dergâhıdır."³⁴ denilmektedir. Emin Baba'nın vefatından sonra tekkeye postnişin olarak Lofçalı İbrahim Aziz Bey atanmıştır. Ancak Aziz Bey bu görevde iki buçuk ay kaldıktan sonra Meclis-i Meşayih tarafından görevinden alınarak yerine II. Mahmut'un fermanı gereği Seyyit Halilürrahman Efendi isminde bir Nakşî şeyhi görevlendirilmiştir³⁵. Bunun üzerine Aziz Bey, tekkenin yirmi senedir Emin Baba'nın uhdesinde bulunduğunu, kendisinin Emin Baba'nın hem mirasçısı hem de sağlığında müritleri arasından seçtiği halifesi olduğunu, bu sebeple görevin kendisine iadesini istemiştir. Fakat Meclis-i Meşayih tekkenin Bektaşî değil Nakşî tarikatına bağlı olduğu gerekçesiyle Aziz Bey'in başvurusunu geri çevirmiştir. Oysa Aziz Bey'e göre Bektaşî tarikatı zaten Nakşîliğin bir koludur ve bu münasebetle Hacı Bektaş Veli tekkesi bile Nakşî tekkelerinden sayılmıştır. Sonuçta Aziz Bey'in tekrar

.....

1867 tarihinde Maarif Nazırı idi. 1886 tarihinde vefat etmiştir. Mezarı II. Mahmud türbesi bahçesindedir. Haskan, *Eyüp Sultan Tarihi*, s.105.

30 BOA, Y.MTV, 26/14.

31 Haskan, *Eyüp Sultan Tarihi*, s.106.

32 Haskan, *Eyüp Sultan Tarihi*, s.107.

33 BOA, Y.PRK.AZJ, 10/71.

34 Ahmet Rıfki, *Bektaşî Sırrı*, C.II, Dersaadet 1328, s.125.

35 BOA, Ayniyat Defteri, nr.1562, Sıra nr.5993; BOA, Y.MTV, 26/14.

görevine geri dönmesi mümkün olmamıştır³⁶. Tekke 1894 yılına kadar adı geçen Nakşi şeyhi Halil Efendi'nin idaresinde kalmıştır.

Seyyit Halilürrahman adındaki Nakşi şeyhinin mezarı Eyüp sırtlarında Fevzi Çakmak'ın kabri önünde bulunmaktadır. Mezar kitabesindeki ifadeler şu şekildedir: “tarikat-ı aliye-i Nakşibendiye meşayih-i izamından Esseyyit Elhac Mehmet Nuri el-Edirnevi Efendi hazretlerinin hulefa-yı azamından Edirnekapısı haricinde Kuyubaşı dergâh-ı şerifi postnişini reşadetlü Eşşeyh Esseyyit Halilürrahman el-Karani Efendi hazretleri 1312 (1894)”.³⁷ Bu kayda göre Nakşi şeyhi Seyyit Halilürrahman, yine meşhur bir Nakşi şeyhi olan Seyyit Mehmed Nuri Efendi'nin manevi rehberliğinde yetişmiş ve Emin Baba tekkesinde II. Mahmut dönemi uygulamasının bir devamı olarak postnişinlik yapmıştır.

Öte yandan aynı dönemde tekkede Nakşi şeyhinin yanı sıra bir Bektaşî babasının da bulunduğu tespit edilmektedir. Emin Baba'nın vefatından sonra tekkede Bektaşî Mahmut Baba iki yıl şeyhlik etmiş ve 1888 tarihinde vefat etmiştir. Mahmut Baba'nın mezarı tekkenin sol tarafındaki set üstünde yer alan hazirededir. Mezar taşı, 12 dilimli Bektaşî taçlı ve teslim taşlı olup yazıları zamanla yıpranmış, silinmiş olduğundan okunamamaktadır.

Bandırmalızâde, 1890 yılında İstanbul'da Bektaşî tekkelerinin açık olduğunu, ayin günü Perşembe olan Edirne kapısı dışındaki Valide Sultan (Emin Baba) tekkesinin Nakşi adı altında faaliyet gösterdiğini nakletmektedir³⁸. Oysa Osman Bey'in *Mecmua-i Cevami*'sinde Emin Baba tekkesi ayin günü Cuma olan bir Halveti tekkesi olarak geçmektedir³⁹. Bununla birlikte XX. yüzyıl başlarında Bektaşî tekkelerini gezen ve tekkeler üzerine araştırmalar yapan Hasluck, 1826'dan sonra Bektaşîlerin, İstanbul'da kapatılmış olan dokuz tekkeden yedisini tekrar tesise ve bunlara bir tanesini ilaveye muvaffak olduklarını nakletmektedir. Hasluck'a göre de ilave edilen tekke Emin Baba tekkesidir⁴⁰.

•••••

36 BOA, Y.PRK.AZJ, 54/82.

37 Haskan, *Eyüp Sultan Tarihi*, s.107, 292.

38 Bandırmalızâde Ahmed Münib, *Mecmu'a-i Tekâyâ*, İstanbul 1307, s.3-15.

39 Haskan, *Eyüp Sultan Tarihi*, s.106.

40 Frederick William Hasluck, *Christianity and Islam Under the Sultans*, C. II, Londra 1929, s.517.

II. Meşrutiyetin ilanı sonrası metruk bir halde olduğu görülen Emin Baba tekkesine meşhur Bektaşî şeyhlerinden Tefvik Baba postnişin olarak atanmışsa da, Tefvik Baba tekkede oturalamayacağı gerekçesiyle buraya gelmemiştir⁴¹. Arşiv kayıtlarından 1911 yılında Emin Baba tekkesinde kendisine bir oda yaptırmak isteyen Hasan Baba'nın şeyh bulunduğu tespit olunmaktadır⁴².

1925 Sonrası Emin Baba Tekkesi

1925 yılında tekkelerin kapatılması kararıyla faaliyetleri sona eren Emin Baba tekkesi asli fonksiyonunu tamamen kaybetmiştir. Uzun yıllar kullanılmayan tekke binası 1983 yılında yangın geçirmiş⁴³, 1990'lara kadar ahır olarak kullanılmıştır.

Haskan tekkenin 1990'lardaki durumu hakkında şu bilgileri vermektedir: "Tekkenin duvarları kâgir, çatısı ahşap iken çökmüştür. Cümle kapısının karşısında semahane ve iki yanında odalar vardır. Kapının iki yanında üçer pencere bulunmaktadır. Bina son zamanlarda ahır olarak kullanılmakta iken, Mart 1990 tarihinde vakıfça onarıma alınmışsa da bir müddet sonra durdurulmuştur. Yapılan hafriyatta, tekkeye ismini veren kuyunun etrafını çeviren kare şeklindeki istinat duvarları ortaya çıkarılmıştır. Bu istinat duvarları, arzinin meybinden dolayı, binanın sağ ve arka tarafında bulunmaktadır. Kuyu, cümle kapısının iki metre ilerisindedir. Tekke binası, kuyu sofasından daha geniş tutulduğundan, bina yan ve arka cephesi ile istinat duvarları arası, tekkenin yapımı sırasında toprak ile doldurulmuştur. Hafriyatta çıkan toprak pencerelerden dışarı atılmış ve öylece bırakılmıştır. Bu sırada muhteşem Namazgâh Taşı da yerinden çıkarılarak yere yatırılmış ve yazı ile kandil kabartmasının bazı yerleri kırılmıştır. Bina önündeki şahideler de öteye beriye atılmıştır. Ve onarım tahribatla başlamıştır."⁴⁴

.....

41 A. Yılmaz Soyzer, *19. Yüzyılda Bektaşilik*, İzmir 2005, s.90.

42 BOA, EV.MH.TİK, 112/97.

43 Ayten Erdem, "Eyüp/Kuyubaşı, Emin Baba Tekkesi Restorasyon Değerlendirmesi", *Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla Eyüp Sultan Sempozyumu-IV Tebliğler*, İstanbul 2000, s.203.

44 Haskan, *Eyüp Sultan Tarihi*, s.106.

1994 tarihinde tekkede bir inceleme yapan Haskan tekkenin o tarihteki durumunu ise şöyle anlatmaktadır: “Semahane önündeki küçük avluya sol taraftaki bir aralıktan girilmektedir. Sağ tarafında ufak ayna taşlı bir çeşme ve yalağı bulunmaktadır. Ayna taşının üzerine Sultan Abdülaziz’in bir tuğrası yerleştirilmiştir. Çeşmenin arka yüzünde abdest muslukları vardır. Avluyu kuşatan alçak duvar üzerindeki, köfeki taşı ve bunlar arasındaki şebeke demirler yok edilmiştir. Çeşmenin arkasında ise şahideler ve namazgâh taşı bulunmaktadır.”⁴⁵

Tekkenin yıkık haldeki binası 1990 yılında “vakıflar tarafından onarıma alınmış ise de kısa zaman sonra onarım durdurulmuştur. Tekke, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 1996 yılı sonunda tekrar onarıma alınmış, 1997 Haziranı ortası itibarı ile onarım bitirilmiştir. Bu onarımda tekkenin planında değişikliğe gidilmiş, aşağıdaki tüm toprak çıkarılıp, kuyu yok edilerek bodrum katı oluşturulmuş, ayrıca cephe duvarına içten ikinci cephe duvarı yapılmış. Arka duvarın solunda bulunan üst katın çıkış merdiveni cümle kapısının karşısına alınmış olup, üst kat olarak binanın ortasında tek odalı bir yer oluşturulmuştur. Ancak namazgâh taşı ve iki dervişe ait büyük şahideler eski yerine dikilmiş, Emin Baba’nın mezarı onarılmıştır. Cümle kapısının sağında bulunup, 1974’te buraya getirilmiş olan yeniçeri şahideleri ise sol taraftaki set üstündeki hazireye alınıp yeniden dikilmiştir.”⁴⁶

Tekke binası 1990 yılında Vakıflar Müdürlüğü tarafından Yunus Emre’yi ve Güzel Sanatları Sevenler Derneği’ne, 1995 yılında ise restorasyonunu yaptırmak şartıyla İstanbul Büyük Şehir Belediyesi’ne tahsis edilmiştir. Tekke’nin restorasyonu, İstanbul Büyük Şehir Belediyesi tarafından 1997 yılında SUAK Anonim Şirketi’ne yaptırılmış ve yapı bu tarihten itibaren Türkiye Gönüllü Teşekküller Vakfı ile Sosyal, Stratejik ve Ekonomik Meseleleri Araştırma Merkezi’nin kullanımına verilmiştir⁴⁷.

Emin Baba Tekkesi için hazırlanan restorasyon projesi, İstanbul 1 No’lu Kültür ve Tabiat varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 3.10.1990 tarihinde onaylanmıştır. Bu proje bina üzerindeki mevcut

.....

45 Haskan, *Eyüp Sultan Tarihi*, s.104-105.

46 Yüksel, a.g.m, s.52-53.

47 Erdem, a.g.m, s.203.

izler ve eski fotoğraflar esas alınarak hazırlanmıştır. Proje kapsamında yapının mevcut plan ve cephe özellikleri korunmaya ve yitirilmiş değerleri de kazanılmaya çalışılmıştır⁴⁸. Onarım sırasında tekkede hafriyat yapılmış olup tekkeye adını veren kuyunun istinat duvarı ortaya çıkarılmıştır. Binanın yapımı sırasında sağ ve arka cephe tekrar ortaya çıkarılmış, namazgâh taşı ve birçok mezar şahidesi onarım bahanesi ile yerinden sökülüp yere yatırılmıştır. Müfid Yüksel bu uygulamayı “onarım adına tahribat yapılması” olarak nitelemektedir⁴⁹.

Emin Baba Tekkesi Haziresi

Bugün tekke binasının önünde iki iri köfeki taş şahide vardır. Bunlardan ilki 1761 tarihinde vefat eden Derviş Mehmet'e diğeri ise Derviş İbrahim'e aittir. İkincisinin vefat tarihi yazılmamıştır. Derviş İbrahim ile Derviş Mehmet'in kardeş oldukları tahmin edilmektedir. Derviş Mehmet'e ait mezar taşının ön ve arka yüzündeki kitabesi şöyledir: “Merhum ve mağfur el-muhtac ila rabbihi'l-gafur Derviş Mehmet ruhuna rızaen lillahi teala el-fatiha (1780)/Temaşa-yı bi'r-i mâ için buyurun dervişan safasına Ya Rabb nail eyliye bu derviş kulu ki bir mü'min dua.” Derviş İbrahim'in mezar taşı ise dört köşe ve çok iri bir taştır. Kitabesi şöyledir: “Merhum ve mağfur el-muhtac ila rabbihi'l-gafur Derviş İbrahim ruhuna rızaen lillahi te'ala el-fatiha sene.”⁵⁰ Ayrıca tekke binasının önünde 1761 tarihli muhteşem namazgâh taşı vardır.

Ayrıca tekke haziresinde 1974 tarihinde çevre yolu yapılırken dikilen üç şahide vardır ki biri 1783 tarihinde vefat eden Mustafa'ya aittir. Diğeri 1821 tarihli olup Yeniçeri çorbacısı ve 32. orta subayı İsmail Beşe'ye aittir. Bunun şahidesi ok işaretlidir. 1822 tarihli olanı ise 94. orta cemaatinden Salih Ağa'ya aittir⁵¹. Yeniçeri mezar taşlarının Emin Baba tekkesi haziresinde yer alması uzun yıllar önce ortadan kaldırılan Yeniçeriler ile İstanbul'da 1826 sonrası ilk defa kurulan Bektaşî tekkesi arasındaki tarihsel mirası göstermektedir.

.....

48 Erdem, a.g.m, s.209.

49 Yüksel, a.g.m, s.52.

50 Haskan, *Eyüp Sultan Tarihi*, s.322.

51 Haskan, *Eyüp Sultan Tarihi*, s.105.

Tekke haziresinde tekkenin banisi ve ilk postnişini Emin Baba'nın mezarı da bulunmaktadır. Emin Baba'nın mezar taşı üzerinde on iki dilimli bir Bektaşî tacı ve teslim taşı kabartması vardır. Teslim taşının iki yanına gelecek şekilde "Hû dost" yazısı yazılmıştır. Mezar taşı üzerindeki kitabe şu şekildedir:

Hû dost
 Budur bânisi bu dergâh-ı Bektaşîyenin zâ'ir
 Ali'nin sırrını erbâbına güyane gitmiştir
 Tarik-i Nâzeninde sad-hezârâ bâb-ı dil gelmiş
 Sırr u bânın virüb eşvak ile canâna gitmiştir
 Nice gavs ile kutbü'l-ârifîn aktab-ı a'zamlar
 Gelüb bir lahza ârâm eyleyüp cevelâne gitmiştir
 Düşsün bir cân nedir canân nedir sen ben neyim Hakk kim
 Bu sırr-ı akdesi fehm eyleyen mestâne gitmiştir
 O bir sırr-ı mücessemdi o bir mürğ-i mu'allâdır
 Semâya uçdu kendi hâke sadelâne gitmiştir
 Bu tarihim yazılsın seng-i cevher üstüne mahfi
 Emin Baba ten-i ser ile ruh-ı seyrana gitmiştir
 sene 1304/1886⁵².

Tekke haziresinde Emin Baba'nın mezarının dışında 1888 tarihli 12 dilimli sikkeli ve teslim taşlı Bektaşî şeyhi Mahmut Baba'nın mezar taşı da yer almaktadır. Fakat yazıları zamanla yıpranmış, silinmiş olduğundan kitabesi okunamamaktadır⁵³.

Emin Baba tekkesi haziresinde yer alan mezar taşlarından biri Bektaşî Dervîşi Yusuf'a aittir. Edhemi taşlı mezar taşının kitabesi şöyledir:

Eksibû emr-i şerîfin iktisâb itmek için
 San'at-ı serraclıktan feyz alub buldu rızâ
 Bir kadr-dân-ı ârif ü remz-âşinâ vü muttakî
 Olduğün cem' olurdu nezdine bây u gedâ
 Pîr Bektâş Velî'ye eyleyüb ikrâr-ı tâm
 Her nefes olmuşdu zikri hubb-i penç âl-i abâ

.....

⁵² Mezar taşı ve kitabe için *Resim 9*'a bakınız.

⁵³ Mezar taşı ve kitabe için *Resim 10*'a bakınız.

Haydar-ı Kerrâr olub rûz-i cezâda şâfi
Fahr-i âlem aşkına bahş eyleye cürmün Hüdâ
Nokta-i eşkile cânlar yazdılar târîhini
Oldu derviş Yusuf'a firdevs vuslat mültecâ (6 Mart 1878)⁵⁴

Emin Baba tekkesinin haziresinde iki aile sofası yer almaktadır. Şahideleri çok güzel ve eşsiz güzellikte olan büyük sofada 12 kabir bulunup, bunların 5 Ocak 1868 tarihli molla sarıklı ve Mevlevi sikke kabartmalı İstanbul Kadısı Mehmed Arif Hilmi Efendi'nin mezarıdır. Bu durum Emin Baba tekkesinin müdavimleri arasında ilmiye mensuplarının bulunduğunu da göstermektedir. Ayrıca hazirede Fatih Sultan Mehmet türbesi türbedarı Şeyh Hacı Bekir Efendi'nin 1879 tarihli mezarı da bulunmaktadır. Türbedar Bekir Efendi, Halvetiye tarikatının Şabaniye koluna mensup İbrahimiye (Kuşadaviye) şubesinin kurucusu Kuşadalı Şeyh İbrahim Halvetî Efendi'nin halifelerinden Muhammed Tefvik Bosnevî Efendi'nin halifesidir⁵⁵. Hayatı hakkında detaylı bilgiler bulunmayan Bekir Efendi hakkında Türbedar Ahmet Amiş Efendi şöyle demektedir: “Bir bakışı zengini fakir, fakiri zengin ederdi. Ama kendisi hep kuru ekmekle yaşadı. Ümmî idi, fakat Kur'ân'ın manasındaki incelikleri ondan öğrendim.” demek suretiyle onun ilahî bilgiyle dolu olduğunu anlatmaktadır. Bektaşiliğe mesafeli duruşuyla ünlü Halveti şeyhlerinin bir halifesinin, Bektaşî tekkesinde ve bir Bektaşî şeyhinin yanında gömülü olması önemlidir.

Tekkenin haziresindeki diğer sofa meşhur Yenişehirli hanedanına aittir. Buradaki şahideler tarih sırasına göre şunlardır:

.....

54 “Kazanınız” şeklindeki şerefli emri yerine getirmek için Serracılık (saraçlık) sanatından feyz alıp razı oldu
Bir kadir bilir bilge ve sembollere aşına ve bağlılık sahibiydi
Bu yüzden zengin ve fakir herkes yanında toplanırdı
Pir Bektaş Veli'ye tam ikrar ile bağlanmıştı
Dilindeki zikir her nefes aba altındaki beşlinin muhabbeti olmuştu
Ceza gününde şefaat edicisi Haydar-ı Kerrâr'dır
Tanrı onun günahlarını Alem'in övüncü (Hz. Muhammed) aşkına bağışlasın
Gözyaşı noktasıyla canlar bu tarihi yazdılar
Derviş Yusuf Firdevs cennetine ulaşip sığındı (6 Mart 1878).
A. Yılmaz Soyzer, “Edirnekapi'da Bir Garip Mezar”, <http://kanalkultur.blogspot.com.tr/2013/10>, Erişim 9 Mayıs 2014.

55 Haskan, *Eyüp Sultan Tarihi*, s.107.

-1868 tarihli Rumeli payeli, Yenişehirli Abdullah Beyzâde Ahmet Necip Beyefendi'nin eşi Ayşe Sabire Kadın.

-1871 tarihli Rumeli sadrı payeli, Yenişehirli Ahmet Bey'in eşi Fatma Hanım.

-1877 tarihli Sabıka Galata Kadısı Abdülkadir Bey'in eşi Kâhin Kadın.

-1879 tarihli Rumeli sadrı payeli, Yenişehirli Ahmet Beyzâde sabık Galata Kadısı Abdülkadir Bey.

-1908 tarihli Abdullah Bey'in oğlu Babıali umur-ı şebbenderi alemi hulefasından Mahmut Hayri Bey.

-1908 tarihli Teselya Yenişehir Hanedanından Hasan Beyzâde Mehmet Hüsameddin Bey.

-1919 tarihli Yenişehir Fener hanedanından Elhac Kâtip Beyzade Celaleddin Bey.

-9 Haziran 1953 tarihli Evrenos vakfı mütevellisi Fatih Türbedarı Amiş Efendi'nin müridi, fazıl, şair, ressam Sami Evrenos Bey.

Raşit Efendizâde Osman Faik Efendi'nin eşi Yıldız Hanım'ın lahdi de buradadır. Bu sağlam lahit 1985 yılında parçalanmıştır. Lahdin ön yüzünde şu kitabe bulunmaktadır:

Âlime bir zevcesiydim ben de Osman Faik'in
 Ders verirdim um ü irfanımla her bir sâlihe
 Âh kim eşraf zafer nâmında vardı kızlarım
 Göz atıp payk-ı ecel açdı ciğerden cariha
 Anların nâr-ı firakından teverrüm eyleyip
 Derd-i Mevlâ'dan olurdum gece gündüz rayiha
 Piset sâle gençken vardıkda ömrüm hâsılı
 Gel deyu geldi bende-i destime bir layiha
 Ağlayub ebr-i behar âsa mezarım seyr ederek
 Ey bu ma'bereden ubur eden kerve sâliha
 Okuyun cevherli bir târih düşmüş fevertime
 Fâtıma Yıldız Hanım ruhun diyek el-fâtiha (1296/1879)

Baş taşı ise üç parça halinde olup kitabesi şöyledir: “Yenişehir Fener hanedânından Gazi Turhan Bey ahfâd-ı kirâmından Hasan Beyzâde Şükrü Bey’in halilesi ve hanedân-ı kadiminden Elhac Raşid Efendi kerimesi Yıldız Hanım’ın (6 Ekim 1879).

Ayrıca etrafı parmaklıklı sofada Yenişehir Feneri hanedân-ı kadiminden Şefik Bey’in 1877 tarihli mezarı vardır. Mezar şahidesi Bektaşî taclıdır. Şefik Bey’in eşi Melek Hanım’ın 18 Mart 1894 tarihli mezar taşı da buradadır. Onun şahidesi üzerinde teslim taşı kabartması vardır⁵⁶.

Tekke haziresinde hanım mezarları ağılıktadır. Bazı mezar taşlarının kitabeleri silik olduğundan veya yıprandığından tam olarak okunamamaktadır. Kitabeleri açıkça okunabilen diğer mezar taşları şu kişilere aittir:

1852 tarihli Galata katibi Hafız Ömer Tahir Efendi.

1855 tarihli Uzunçarşılı Hüseyin Ağa’nın kerimesi merhume Halime Hanım.

1859 tarihli Mehmet Said Efendi’nin validesi Hatice Hanım.

1859 tarihli Evkâf-ı Hümayûn ketebesinden Esseyyit İsmail Naili Efendi.

1869 tarihli sudûr-ı izâmından merhûm Arif Hilmi Efendi hazretlerinin mutefelerinden Gülfem Hanım.

1872 tarihli Hacı Veysi Efendi’nin cariyesi Fatma Cemalfer Kalfa.

1896 tarihli Eşşeyh Mehmet Esad Efendizâde Darü’l-Muallimat pederi merhum Elhac Mehmet Emin Efendi’nin büyük kerimesi Fatımetü’z-Zehrâ.

1898 tarihli Elhac Mehmet Nuri Efendi’nin halilesi Hatice Hanım.

1917 tarihli Tokat mutasarrıfı Abdüllatif Bey’in haremi Zeliha Safvet Hanım.

.....

56 Mezar taşı ve kitabesi için *Resim 11*’e bakınız.

1919 tarihli Haşim oğlu Kasım Efendi.

Bunlara ilave olarak tekkenin sol gerisinde, etrafı parmaklıklıkl bir kabrin baş tarafında, düz bir mermer kitabede şunlar yazılıdır: “18 Mart 1915 Çanakkale Harbi’nde Fransız Büve zırhlısını batırıp diğerlerini kaçmaya mecbur ederek deniz zaferini kazanan Mecidiye Bataryasının kahraman komutanı, tarikat-i Şabaniye Pirânından, Fatih Türbedarı Ahmet Amiş Efendi’nin hulefa-i bendegânından emekli Albay Manastırlı Muhammet Hilmi Şanlıtop rûhiçün fatiha (22 Nisan 1946)”⁵⁷.

Bugün Emin Baba tekkesi ve haziresine bitişik “Mısır Tarlası” denilen arazide geniş bir mezarlığın bulunduğu görülmektedir. Ancak bu mezarlığın Emin Baba tekkesi ile doğrudan ilişkisi yoktur.

.....

⁵⁷ Haskan, *Eyüp Sultan Tarihi*, s.107.

EDİRNEKAPI'DA BİR BEKTAŞI OCAĞI:
EMİN BABA TEKKESİ VE HAZİRESİ

Ekler

Resim 1. Emin Baba tekkesinin Rum mezarlığı yakınlarından görünüşü (1930)

Resim 2. Emin Baba tekkesinin ve yanındaki hazirenin 1969 yılındaki görünümü. Arka planda tekkenin bugün mevcut olmayan ahır binası görülmektedir⁵⁸.

.....

⁵⁸ Erdem, a.g.m, s.205.

Resim 3. 1973 yılında Emin Baba tekkesi⁵⁹

Resim 4. Emin Baba Tekkesi giriş cephesi (1990)⁶⁰

.....

59 Erdem, a.g.m, s.204.

60 Erdem, a.g.m, s.205.

EDİRNEKAPI'DA BİR BEKTAŞI OCAĞI:
EMİN BABA TEKKESİ VE HAZİRESİ

Resim 5. Emin Baba Tekkesi,
tevhidhane mahallindeki
mihrap nişi (1990)⁶¹

Resim 6. Emin Baba Tekkesi Yanındaki Yenişehirli (Galata Kadısı Abdülkadir
Bey) Sofası⁶²

.....

61 Erdem, a.g.m, s.207.

62 Haskan, *Eyüp Sultan Tarihi*, s.105.

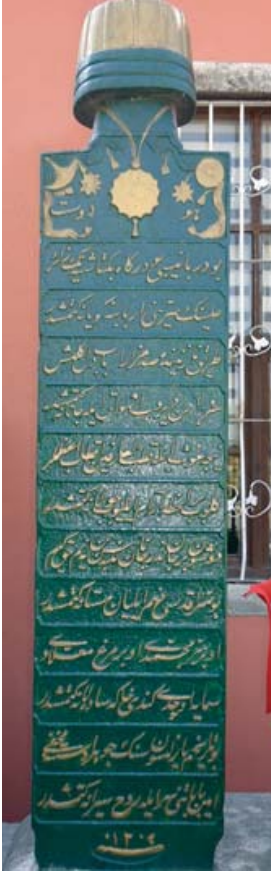
Resim 7. Emin Baba Tekkesinin 1994 Yılındaki Durumu⁶³

Resim 8. Emin Baba Tekkesi Kitabesi

.....
63 Haskan, *Eyüp Sultan Tarihi*, s.106.

EDİRNEKAPI'DA BİR BEKTAŞI OCAĞI:
EMİN BABA TEKKESİ VE HAZİRESİ

Resim 9. Emin Baba'nın Mezar taşı Kitabesi

Resim 10. Mahmut Baba'nın Mezar taşı Kitabesi

Resim 11. Emin Baba Tekkesi haziresindeki Yenişehir Hanedanından Şefik Bey'in haremî Melek Hanım'a ait mezar taşı.

Resim 12. Emin Baba tekkesi haziresinin günümüz hali.

Resim 13. Emin Baba tekkesi haziresinin günümüzdeki hali.

Resim 14. Emin Baba tekkesinin günümüzdeki hali.